

ORDBRUK I FRYKERUD

Ordbok med frykerudsuttal

Göran Eriksson
sept 2010
uppdat nov 2010

Om dialekter

Karlstad har sin dialekt. Sunne har sin och Arvika har sin.

Mitt i detta geografiska område ligger socknen Frykerud. Kanske inte med någon utpräglad egen dialekt men med vissa ord och uttal som är lite "egna".

Värmlandsdialekter

(Indelningsförslag enligt Knut Warmland i
"Värmländsk ordbok")

- 1 Älvdalsmål
- 2 Fryksdalsmål
- 3 Glafsjordsmål
- 4 Nordmarksmål
- 5 Västliga mål
- 6 Centrala mål
- 7 Östliga mål
- 8 Bergslagsmål

Syftet med denna ordbok är inte att göra någon dialektforskning. Men att dokumentera frykerudsdialekten kan väl vara en del av det arbete som görs för att bevara hembygden. Ordboken kan säkert göras mycket lång och det skulle vara roligt om "allmänheten" ville komma med kompletteringar - och kanske rättelser. Det är inte alltid så lätt att hitta ett svenskt ord som täcker dialektordet.

Vissa ord kan vara mycket lika varann men ha helt olika betydelser, t ex **tåli**, **töli** och **tôli**.

Jag har valt att inte försöka mig på något fonetiskt språk utan använt ”vanliga” bokstäver.

Några markeringar dock;

l (ett l i fetstil) uttalas ”tjockt”

ô ”ô” - ett ljud som liknar ”söder-stockholmarens” ”ö”

sch ”sje”-ljudet, som i svenskan kan stavas nästan hur som helst t.ex. med sj, sk, stj, skj, ch, j, rs, ti, si, stavas här alltid med sch.

: ett kolon anger lång vokal tex fi:sig (okamratlig)

På webb-adressen

<http://www.sofi.se/1626>

kan man lyssna på några andra värmlandsdialekter, nämligen från Köla, Töcksmark och Östmark.

En omfattande ordbok om de värmländska dialekterna, och de är många, finns i Knut Warmlands ”Värmländsk ordbok”, utg 2008, Karlstad, Värmlands Museum.

Ett litet citat från ordboken angående uttalet av Väneren:

”**Väneren** /grav accent!/ - enda rätta uttalet på riksspråk och dialekt! Har alltså inte samma betoning som Vättern /akut accent/.”

Ett citat från Wikipedia;

”Dialektforskningen i Sverige har gamla anor, redan på 1600-talet fick landets antikvarier i uppdrag att göra förteckningar över svenska dialektord.

På 1700-talet publicerades svenska dialektlexikon av bland andra Johan Ihre och Sven Hof.

1867 gav Johan Ernst Rietz ut Svenskt dialektlexikon som fortfarande är den enda heltäckande ordboken över svenska dialekter.

1978 kom Bengt Pamps Svenska dialekter, en utförlig genomgång av de svenska dialekterna.”

Frykerudsdialekt

Svenska

A

akkoderer
annless
annre

samtalar
annorlunda
andra

B

black
bleker
blekfis
blett
blåsvär
bole
bortmä
bortsia
bri:ka
Brôten
bänglitt
bôs
bôtte

pank
blixtrar
obetydlig person
blivit
hård blåst
bordet
bortåt
bortsidan
spiskupans hylla
Bråten (vanligt gårdsnamn)
besvärligt
skräp
knuffas

D

dividerer
dotra
dret (*norska drit*)
drethuse
dretvä:r
drälle
dänge

pratar
dottern
skit
dasset
skitväder
spilla
slå, aga

E

e litta stönn
etterkaje

en liten stund
rödmyra

F

feschli	finkänslig, kraftlös, saktfärdig
feschle	prassla, tafsa
fi:si	okamratlig, ogin
flôga, flôger	fluga, flugor
frester	försöker
Frykre	Frykerud
främmat	gäster
föll	väl

G

gammelvala	gamla världen
glingt	halt, halkigt
gnerke	knarra
grine	gråta
grônne	undra över något, fundera
grômligt	grumligt
gråmonk	broms, brems
gröpe	malt djurfoder
gusche lôv	Gud ske lov
gôr-gôtt	mycket gott
gôrigt	lerigt
gôr-roligt	jätteroligt
gånass	gåendes

H

haffsit	slarvigt
hanke så fram	klara sig fram
helva:r	nödbedd
håkken	vem
hållest	annars
hòlls	hur
hòlls ä rä	hur står det till
hô:ger	kommer ihåg
hônnohm	honom
hövve	huvudet
hövve stupe	skynda sig iväg

I

ihôg / "komme ihôg"	minnas / komma ihåg
imôra	i morgon
inté	intill
"inte ett skvatt"	inte någonting
ittnô	ingenting
ittnô tess	obehövt, odugligt, till ingen nytta

J

jala	gärde, åker
jamse mä	hålla med om allt
jola	jorden
jorôppel	potatis
jå:li	larvig

K

khär	karl
knô	knuffas
knôvli	fumlig
kopstôlli	tokrolig
kruse	krusa
krötter	kor
kröser	lingon
kuse	bulle
kutte	springa
kvekk däj	skynda dej
kvennfôlk	kvinna, kvinnor
kôllbôtt	huvudstupa, genast
kônsti	konstig
kôter	täljer

L

lelle	liten
lett / dä va allt lett	förargligt / det var allt förargligt
lôddes	låtsades

M

mens	medans
mennas	medan, under tiden som
motgift	återbetalning av växelpengar
mä	med
männscher	människor
möa	många
möe	mycket
môle	mulet
môlter	hjordron
môn	omtänksam
môran	morgonen
môrker	pyslar
môsche, i môsche	i morse

N

nåkk	nog, tillräckligt
när	hos
näre	nära
nôn / nô:a	någon / några
nôe	något
nôtt	något
nôrpe tessä	snatta
nôggre	några

O

o:la	orden
onge	unge, barn

P

panke	platt fisk (braxen)
plankstabbe	plankstapel
pokka te	tvungen, måste
perke	peta

R

rasen	arg, ilsken
roskull / för roskull	nöje / för nöjes skull
rômme	rummet
ränndreta	diarré
ränne iväg	springa iväg
röste unna, röste övver	plocka/städa undan, gjort klart
rôva	baken

S

scha:se	skrämma iväg
schlashas	ovårdad person
schleten	trött, sliten
schludi	rolig, knepig, konstig
schlôttanna	slåttertid
schäschvalli	bortskämd
schölli	skyldig
senna förr	från gamla tider
sia / annre sia	sidan / andra sidan
sinni	arg, ilsken
skrôtt	skrutt, (t ex äppelskrutt)
skvatt / inte ett skvatt	/ inte ett dugg, ingenting
skôjj, skôjjit	roligt
skôler	matrester, slaskvatten

skô:te	skotta / t ex göra rent i dyngrännan i lagårn
smôler	smulor
snôbbler	snubblar
snôri	snorig
snöger	snöar
stekknas / komme stekknas	komma som hastigast
stri:r	gnabbas, pratar mycket
stôge / stôga	stuga / stugan
stôlli	tokig
stöni	envis
stönn, e litta stönn	stund, en liten stund
stönner	tid
svi:r	oroar sig
svi:r	gör ont, svider
svôlten	hungrig
syna, i syna	ansikte, i ansiktet
synns	träffas
Säljbrôt	Säldebråten
Sjöbrôtera	Sjöbråterna
sôggel	sovel
sôm	som
söle	smutsa ner
sölig	långsam
sörru	förstår du

T

talje	tio (användes vid virkesmätning)
te-ress	tillreds
te-stäsch	till hands
tett	titta
tia	tiden
tjækker i	hugger tag i
tåkken / en tåkken en	sådan / en sådan en
tockna	sådana
trelle	ramla omkull
trô	trampa
tvartfôr	tvärt emot/tjurskallig
tyner	tar slut
tåkken	sådan
tåkke dära	sånt där
tåli	dum
töli	tjatig
tôli	tålig
töser	flickor

U

unna för unna	gång på gång
uscha mejen	usch
uschya mejen, ujja mejen	usch
uschli	usel
utböling	utsocknes
utta	utan

V

vafför	varför
vala	världen
vascht	värst
va:rt	varmt
vekken	vilken
ve:sen	svag, vissen
vri:ner	tjuter
vri te / vri ihop	dikta ihop
välbörjen	rik
vännhövve	vändteg
vä:r	väder

Å

åa	ån, bäcken
åbäkä sä	göra sig till
ågg	också, och
åävla	långt borta/ödemark

Ä

ä	är
ätter	efter
ätter-öt	efteråt
Äva	Eva

Ö

ôrdder	sly
öschle	ödsla
övver sä given	förtvivlad

PSALM 23
HERDEPSALMEN PÅ VÄRMLÄNDSKA

Herren har hann ôm mej,
ja ska inte sakne nôe.

Han lätter mej vile i gröngräse
å gir mej å drecke när ja ä törsti.

Han munttrer ôpp mej
å viser hôlls en ska göre
så dä blir rätt ätter hans mening.

Å ôm ja kommer i bôtten rektigt -
så behöver ja inte vare rädd ändå
för du ä mej där og.
Dä hör ja när du knacker mä käppen
å da ljusner dä.

Du gir mej så möe gött så en del blir avundsjuke.
Du öser välsignelser över mej så glase rinner över.

Gohet å oförtjänt nåd kommer å
följe mej hele live.
Å ja ska få vare hos Herren i evigheta.

Amen

Ingemar Carlenor